

Πελοποννησιακός πόλεμος

2^η και 3^η φάση

Σικελική εκστρατεία
415 -413 π.Χ

Δεκελεικός πόλεμος
• 413-404 π.Χ.

Οι βλέψεις της Αθήνας στη Δύση

- Μετά το θάνατο του τυράννου Θρασύβουλου στις Συρακούσες εγκαθιδρύθηκε δημοκρατία.
- **Θουκυδίδης** → (μέσα από τα λόγια του Αλκιβιάδη) οι πόλεις της Σικελίας δεν ήταν σταθερές λόγω της ανομοιογένειας του πληθυσμού τους.
- **Οι Συρακούσες** είχαν 60 χρόνια δημοκρατία και το σύνταγμά τους θύμιζε το αθηναϊκό → *Εκκλησία Δήμου, Βουλή, Συμβούλιο 15 στρατηγών, πεταλισμό = οστρακισμό*
- Αφορμή δόθηκε από τις συγκρούσεις στη δυτική Σικελία μεταξύ **Σελινούντα και Έγεστας**. Τον Σελινούντα υποστήριξαν οι Συρακούσες, ενώ η Έγεστα ζήτησε τη βοήθεια της Αθήνας.

**Σελινούντα + Συρακούσες → ← Έγεστα
+ Αθήνα**

Ποιο ήταν το πραγματικό κίνητρο του Αλκιβιάδη;

- 1. Η ιδέα της κατάκτησης ολόκληρου του νησιού με τη δόξα και τα λάφυρα για την Αθήνα ή
- 2. μια επιχείρηση εκφοβισμού, ώστε να αποφύγει την υποστήριξη των Συρακουσών από την Πελοποννησιακή συμμαχία;
- Ο δήμος ψήφισε υπέρ της εκστρατείας και ανέθεσε την αρχηγία στους: **Νικία, Αλκιβιάδη και Λάμαχο.**

Θουκυδίδης 6.8.1-6.10.5 - Η Έγεστα ζητά τη βοήθεια της Αθήνας ο λόγος του Νικία στην Εκκλησία του δήμου

- [6.8.1] Το επόμενο καλοκαίρι, με την άνοιξη, γύρισαν οι Αθηναίοι πρέσβεις από την Σικελία με τους Έγεσταίους αποσταλμένους κι έφεραν μαζί τους εξήντα τάλαντα άκοπο ασήμι που αντιπροσώπευαν τους μισθούς ενός μηνός για εξήντα καράβια, όσα επρόκειτο να ζητήσουν οι Έγεσταίοι να τους στείλουν. [6.8.2] Οι Αθηναίοι συγκάλεσαν Εκκλησία και αφού άκουσαν από τους Έγεσταίους και τους δικούς τους πρέσβεις ενθαρρυντικές αλλά όχι αληθινές πληροφορίες —μεταξύ άλλων ότι υπήρχαν, ετοιμα, χρήματα πολλά στο δημόσιο ταμείο και στους ναούς— ψήφισαν να στείλουν στην Σικελία εξήντα καράβια με στρατηγούς τον Αλκιβιάδη του Κλεινίου, τον Νικία του Νικηράτου και τον Λάμαχο του Ξενοφάνους, οι οποίοι θα είχαν απόλυτη εξουσία, με εντολή να βοηθήσουν τους Έγεσταίους εναντίον των Σελινουντίων και, αν η τροπή του πολέμου ήταν ευνοϊκή, να εγκαταστήσουν πάλι τους Λεοντίνους στην πολιτεία τους και να λάβουν, στην Σικελία, όλα τα μέτρα που θα θεωρούσαν εξυπηρετικά για τα συμφέροντα της Αθήνας.
- [6.8.3] Πέντε μέρες αργότερα, έγινε πάλι Εκκλησία για ν' αποφασιστούν τ' αναγκαία μέτρα, ώστε να ετοιμαστούν το γρηγορότερο τα καράβια και για να δώσουν στους στρατηγούς ό,τι θα είχαν ακόμα ανάγκη για την εκστρατεία. [6.8.4] Ο Νικίας, ο οποίος είχε οριστεί στρατηγός παρά την θέλησή του, θεωρούσε ότι η πολιτεία είχε πάρει σφαλερή απόφαση και ότι με ισχνή πρόφαση επιδιωκόταν η κατάκτηση ολόκληρης της Σικελίας, πράγμα που ήταν δύσκολο έργο. Ήθελε να ματαιώσει την εκστρατεία. Ανέβηκε στο βήμα και είπε στους Αθηναίους, περίπου, τα εξής:

- [6.9.1] «Η Εκκλησία αυτή έγινε για ν' αποφασίσει πώς πρέπει να γίνουν οι προετοιμασίες για την εκστρατεία της Σικελίας. Αλλά εγώ νομίζω ότι πρέπει να **εξετάσουμε πάλι** το ζήτημα κατ' αρχήν, αν δηλαδή είναι ορθό να εκστρατεύσει ο στόλος ώστε να μην πάρουμε, βιαστικά, μιαν απόφαση για τόσο σπουδαίο ζήτημα **και να μην προκαλέσουμε, παρασυρόμενοι από ξένους, έναν πόλεμο που δεν μας αφορά.** [6.9.2] Η συμμετοχή μου στην εκστρατεία είναι τιμή για μένα και φοβάμαι για την ζωή μου λιγότερο από κάθε άλλον, αλλά θεωρώ εξίσου καλόν πολίτη εκείνον που σκέπτεται και τον εαυτό του και την περιουσία του, γιατί είναι φυσικό να θέλει, για το δικό του συμφέρον, να ευδοκιμεί η πολιτεία. Και στο παρελθόν ποτέ οι τιμές τις οποίες μου έκαναν δεν μ' εμπόδισαν να μιλήσω κατά τις πεποιθήσεις μου, και ούτε τώρα θα πω τίποτε άλλο από εκείνο που πιστεύω ότι είναι καλύτερο. [6.9.3] Ξέρω καλά ότι, με την ιδιοσυγκρασία σας, τα λόγια μου δεν θα είχαν κανένα αποτέλεσμα αν σας προέτρεπα **να φροντίσετε να διατηρήσετε τα όσα έχετε και να μην ριψοκινδυνεύσετε τα έτοιμα για αβέβαια και μελλοντικά πράγματα.** Θα σας εξηγήσω, όμως, ότι η βιασύνη σας είναι άκαιρη και ότι δεν είναι εύκολο να επιτύχετε τον σκοπό που επιδιώκετε.

- [6.10.1] «Ισχυρίζομαι, δηλαδή, ότι εκείνο που επιδιώκετε είναι ν' **αφήσετε πίσω σας πολλούς εχθρούς και να πάτε εκεί να δημιουργήσετε άλλους, οι οποίοι, μετά, θα έρθουν και αυτοί εδώ.** [6.10.2] Νομίζετε, ίσως, ότι οι συνθήκες ειρήνης που κάνατε, έχουν κάποια αξία. Βέβαια, όσο μένετε ήσυχοι, θα υπάρχει ειρήνη, ονομαστικά τουλάχιστον (γιατί σ' αυτό το σημείο την κατάντησαν οι ενέργειες μερικών, και δικών μας και αντιπάλων), αλλά **αν χάσουμε κάπου σημαντικές δυνάμεις, τότε γρήγορα οι εχθροί σας θα σας επιτεθούν** και τούτο επειδή μόνο οι συμφορές που έπαθαν τους ανάγκασαν να κάνουν ειρήνη, περισσότερο ταπεινωτική για εκείνους, παρά για σας. Αλλά εκτός απ' αυτό, πολλές διαφορές έχουν προκύψει απ' αυτήν την ίδια την συνθήκη. [6.10.3] Υπάρχουν και πολλοί, και μάλιστα όχι από τους πιο άσημους, που δεν δέχτηκαν καν την συνθήκη ειρήνης. Μερικοί μας πολεμούν ανοιχτά και άλλοι έχουν μαζί μας ανακωχή με την δεκαήμερη ρήτρα και τούτο μόνο και μόνο επειδή οι Λακεδαιμόνιοι αδρανούν ακόμα. [6.10.4] Αν, λοιπόν, έβρισκαν τις δυνάμεις μας διασκορπισμένες —και αυτό ακριβώς πάτε να κάνετε— είναι πολύ πιθανό να μας επιτεθούν μαζί με τους Σικελούς τους οποίους, άλλοτε, ήθελαν περισσότερο από κάθε άλλον για συμμάχους. [6.10.5] Πρέπει, λοιπόν, να τα σκεφθούμε καλά αυτά και να μην εκθέσουμε σε κίνδυνο την πολιτεία που βρίσκεται ακόμα σε αβεβαιότητα, ούτε να επιδιώξουμε να επεκτείνουμε την ηγεμονία μας προτού εξασφαλίσουμε εκείνην που ασκούμε, αφού οι Χαλκιδείς της Θράκης είναι από τόσα χρόνια επαναστατημένοι και δεν τους έχουμε υποτάξει, κι ενώ η νομιμοφροσύνη μερικών άλλων ηπειρωτικών λαών είναι αμφίβολη. **Αλλά ενώ σπεύδουμε να βοηθήσουμε τους Εγεσταίους που είναι σύμμαχοί μας και ισχυρίζονται ότι αδικούνται, αναβάλλουμε κάθε επιχείρηση εναντίον εκείνων που μας αδίκησαν εμάς τους ίδιους επαναστατώντας εναντίον μας.**

Τα πριν την εκστρατεία συμβάντα

- **Ακρωτηριασμός Ερμών** (φαλλοφόρα πέτρινα ορόσημα με την κεφαλή του Ερμή).
- **Κατηγορήθηκε** ως ένας από τους υπαιτίους ο **Αλκιβιάδης** (δούλος που βασανίστηκε ανέφερε το όνομά του).
- Η εκστρατεία ξεκίνησε και, όταν είχε φτάσει στην Κατάνη, ζητήθηκε από τον Αλκιβιάδη να επιστρέψει στην Αθήνα για να απαντήσει στην κατηγορία.
- **Ο Αλκιβιάδης δραπετεύει** στην Ιταλία και μετά στη Σπάρτη όπου:
 - **1. παρακινεί τους Σπαρτιάτες να ανταποκριθούν στο αίτημα των Συρακουσών για βοήθεια και 2. να καταλάβουν το φρούριο της Δεκέλειας στην Αττική.**
- **Θουκυδίδης** → (VI.89) από τη συνέλευση των Σπαρτιατών την αγόρευση του Αλκιβιάδη

Η σικελική εκστρατεία 415-413 π.Χ.

- Οι Σπαρτιάτες στέλνουν στις Συρακούσες ενισχύσεις με τον **Γύλιππο**, ο οποίος διώχνει τους Αθηναίους από τις θέσεις τους, αυτοί αναδιπλώνονται στο ακρωτήριο Πλημμύριο, όπου περικυκλώνονται και εκεί σκοτώνεται ο **Λάμαχος**.
- Ο **Νικίας** ζητά την ανάκλησή του αλλά οι Αθηναίοι αντ' αυτού στέλνουν ενισχύσεις (**73 τριήρεις**) με αρχηγό το **Δημοσθένη**. Ο Δημοσθένης επιχειρεί να καταλάβει τις **Συρακούσες** αλλά αποτυγχάνει. Και ενώ έπρεπε να φύγουν, ο Νικίας αρνείται αρχικά και μετά καθυστερεί επικαλούμενος μια έκθλιψη σελήνης, ως κακό οινόν.
- Τότε επιτίθενται οι **Συρακούσιοι**, καταστρέφουν μέρος του **αθηναϊκού στόλου** και αποκλείουν όλες τις εξόδους. **Πανωλεθρία Αθηναίων στο Ασσίναρο → 40.000 Αθηναίοι και σύμμαχοι θανατώθηκαν, ενώ, όσοι κλείστηκαν στα λατομεία, πέθαναν από δίψα ή πουλήθηκαν ως δούλοι.**

Η Αθήνα μετά την καταστροφή- Δεκελικός πόλεμος 413-404 π.Χ.

- Την άνοιξη του 413 π.Χ. **οι Σπαρτιάτες καταλαμβάνουν τη Δεκέλεια** → **20.000 δούλοι** (οι περισσότεροι τεχνίτες που εργάζονταν στα **μεταλλεία του Λαυρίου**) δραπετεύουν προς τον εχθρό.
- **Ο Αλκιβιάδης** είχε αναφέρει στους Σπαρτιάτες ότι από την κατάληψη της Δεκέλειας οι Αθηναίοι θα χάσουν τα εισοδήματά τους
- **Διπλό χτύπημα για τους Αθηναίους: χάνουν τα εισοδήματά τους και τα μέσα για τη συνέχιση του πολέμου. Ο στόλος είχε καταστραφεί και ο επισιτισμός δεν είχε εξασφαλιστεί.**

Δεκελεικός πόλεμος 413 -404 π.Χ.

- Οι Πέρσες εμφανίζονται στο Αιγαίο. Ο Αλκιβιάδης συμβουλεύει τους Πέρσες να διατηρήσουν τον πόλεμο ανάμεσα σε Αθήνα και Σπάρτη.
- Οι Πέρσες προσφέρουν χρήματα στους Σπαρτιάτες και εκείνοι ναυπηγούν ισχυρό στόλο και διεκδικούν την κυριαρχία στο Αιγαίο.
- Οι Σπαρτιάτες → πολιτική συμμαχία με τους σατράπες της περσικής αυτοκρατορίας (κυριαρχία βασιλιά στις ελληνικές πόλεις με χρηματικά ανταλλάγματα). Οι Σπαρτιάτες απέσπασαν από την αθηναϊκή συμμαχία τη Χίο, Ερυθρές και Κλαζομενές.
- Ο Λύσανδρος αναλαμβάνει την ηγεσία του σπαρτιατικού στρατού, ενώ οι Αθηναίοι βρισκόμενοι σε αμηχανία ανακαλούν τον Αλκιβιάδη και του αναθέτουν την αποστολή να αντιμετωπίσει τον Λύσανδρο.

Προς την κατάλυση της δημοκρατίας του 411 π.Χ.

- Μετά την ήττα των Αθηναίων στη **Σικελία** οι **Πέρσες παρεμβαίνουν στον ελληνικό εμφύλιο**. Ο **Τισσαφέρνης** και ο **Φαρνάβαζος** επιζητούν τη συνεργασία της **Σπάρτης** στην Ιωνία.
- Στην Αθήνα δημιουργείται ένα νέο κυβερνητικό όργανο, το οποίο αποτελείται από **δέκα** μέλη που ονομάζονται **Πρόβουλοι** (**ένας ήταν ο Σοφοκλής**). Έργο τους - χρονικά απεριόριστο - είναι η **εξέταση των προτάσεων νόμου που υποβάλλονται στη Βουλή και στην Εκκλησία του Δήμου**. Με αυτή τη μεταρρύθμιση **εξασθενεί ο θεσμός της Βουλής** που είχε δημιουργήσει ο Κλεισθένης και **ενισχύονται οι ολιγαρχικοί**.
- **Το 412 π.Χ.** η Χίος, οι Κλαζομενές και οι Ερυθρές και στη συνέχεια η Ρόδος αποστατούν. Οι Αθηναίοι στέλνουν ισχυρές δυνάμεις για να αποκαταστήσουν την τάξη. Αρχίζουν να πολιορκούν τη Χίο.
- **Οι ολιγαρχικοί αποστέλλουν στην Αθήνα τον Πείσανδρο** για να προετοιμάσει την μεταβολή του πολιτεύματος.
- Ο Ευριπίδης παρουσιάζει τα έργα: «Ηλέκτρα», «Ελένη», «Ανδρομέδα».

Η επανάσταση του 411 π.Χ.

Πηγή: **Θουκυδίδης**

- Κατά τον **Θουκυδίδη** η επανάσταση ήταν αποτέλεσμα των μηχανορραφιών του Αλκιβιάδη. Ο **Αλκιβιάδης δραπέτευσε** από την Σπάρτη (λόγω των ερωτικών σχέσεων με τη γυναίκα του βασιλιά Άγη) και κατέφυγε στον Τισσαφέρνη, **από τον οποίο πήρε υπόσχεση για χρηματική βοήθεια με τον όρο η πόλη να αλλάξει το δημοκρατικό πολίτευμά της**. Αυτό το μήνυμα έστειλε στους Αθηναίους στρατηγούς που βρίσκονταν στη Σάμο, οι οποίοι έστειλαν πρέσβη στην Αθήνα τον Πείσανδρο.
- Οι Αθηναίοι άκουσαν με σκεπτικισμό το μήνυμα και έστειλαν **τον Πείσανδρο** στον **Τισσαφέρνη**, ο οποίος είχε πλησιάσει πάλι τους Σπαρτιάτες. Όταν ο Πείσανδρος επέστρεψε (είχε καταλάβει ότι τα πράγματα ήταν διαφορετικά από ότι τα παρουσίασε ο Αλκιβιάδης) η **αντιδημοκρατική συνωμοσία** ήταν ήδη έτοιμη.

Προς την κατάλυση της δημοκρατίας του 411 π.Χ.

Όλοι είχαν πληγεί από τον πόλεμο και ήθελαν ένα καθεστώς που θα προστάτευε τα συμφέροντά τους:

- ζητούσαν κατάργηση των μισθών
- περιορισμό της πρόσβασης στα πολιτικά λειτουργήματα
- προσιτά μόνο σε αυτούς που μπορούσαν να αντιμετωπίζουν τα έξοδά τους.

Η κατάλυση της δημοκρατίας 411 π.Χ.

- Κάποιοι αριστοκρατικοί κύκλοι οργάνωναν δολοφονίες δημοκρατικών, δημιουργούσαν κλίμα καχυποψίας και τρόμου στην πόλη.
- Όταν κατάλαβαν ότι δε θα έρθει βοήθεια από τον **Τισσαφέρνη, διέυρυναν την επιτροπή του 413/2** των Προβούλων με 20 νέα μέλη (σύνολο 30).
- Επίσης συγκάλεσαν την **Εκκλησία του Δήμου** (στον Κολωνό και όχι στην Πνύκα) που πιεζόμενη **ψήφισε:**
 1. **κατάλυση συνταγματικών** εγγυήσεων εναντίον παρανομιών,
 2. **κατάργηση όλων των μισθών** (με εξαίρεση τους στρατιωτικούς)
 3. την παραίτηση όλων των εν ενεργεία αξιωματούχων και
 4. **αντικατάσταση της Βουλής των 500 από συμβούλιο 400** (του οποίου τα πρώτα 100 μέλη θα ορίζονταν από 5 εκλεγμένους προέδρους και στη συνέχεια οι 100 θα όριζαν τους άλλους 300).
- **Συντάχτηκε κατάλογος 5000 πολιτών που θα διατηρούσαν την πολιτεία, πλήρη πολιτικά δικαιώματα.**

Το 411 π.Χ.

- Στην Αθήνα οι **400** δεν παρέδωσαν την εξουσία στους 5.000, που θα διαφύλατταν την ασφάλεια της πόλης. Με την καθοδήγηση του **Θηραμένη, μετριοπαθή ηγέτη των ολιγαρχικών**, οι οπλίτες έδιωξαν τελικά τους 400.
- Για λίγους μήνες η Αθήνα κυβερνήθηκε από τους **5.000 που διατήρησαν το ολιγαρχικό μέτρο**, την κατάργηση της αμοιβής των δημοσίων αξιωμάτων και άρχισαν διαπραγματεύσεις με αυτούς στην Σάμο.
- Ο Σπαρτιάτης **Μίνδαρος** πηγαίνει με στόλο στον Ελλήσποντο για να προκαλέσει αποστασίες των πόλεων που ανήκαν στην αθηναϊκή συμμαχία.
- Ναυμαχία και νίκη των Αθηναίων εναντίον του στο **Κυνός Σώμα**.
- Με αυτό το γεγονός ολοκληρώνεται η διήγηση του ιστορικού Θουκυδίδη. Τα γεγονότα που διαδραματίζονται μέχρι το τέλος του πολέμου τα καταγράφει ο **Ξενοφών** στα **Ελληνικά**.

Ξενοφών, *Ελληνικά* 1.1.9-1.1.18

- [1.1.9] Ὑστερα ἀπ’ αὐτὰ ἐφτάσε ο Τισσαφέρνης στον Ελλήσποντο. Ο Αλκιβιάδης πήγε μ’ ἓνα πολεμικό νὰ τον επισκεφθεῖ, φέρνοντάς του προσφορές φιλοξενίας κι ἄλλα δῶρα, μα ὁ ἄλλος τον συνέλαβε καὶ τον φυλάκισε στὶς Σάρδεις, λέγοντας ὅτι εἶχε διαταγή ἀπὸ τον Βασιλέα νὰ πολεμάει τοὺς Ἀθηναίους. [1.1.10] Ἐναν μῆνα ἀργότερα μολοντούτο ὁ Αλκιβιάδης μαζί με τον Μαντίθεο, που εἶχε πιαστεί στην Καρία, κατόρθωσαν νὰ βρουν ἄλογα καὶ νὰ δραπετεύσουν μια νύχτα στὶς Κλαζομενές.

[1.1.11] Στὸ μεταξύ οἱ Ἀθηναῖοι που εἶχαν μείνει στὴ Σηστό, μαθαίνοντας ὅτι ὁ Μίνδαρος ετοίμαζόταν νὰ τοὺς επιτεθεῖ μ’ ἐξήντα πλοῖα, ἐφυγαν νύχτα γιὰ τὴν Καρδία· ἐκεῖ ἦρθε νὰ τοὺς συναντήσῃ ὁ Αλκιβιάδης ἀπὸ τὶς Κλαζομενές, με πέντε πολεμικά κι ἓνα ελαφρὺ πλοῖο. **Ακούγοντας πὼς ὁ πελοποννησιακὸς στόλος εἶχε ξεκινήσει ἀπὸ τὴν Ἄβυδο γιὰ τὴν Κύζικο, ὁ Αλκιβιάδης πήγε ὁ ἴδιος ἀπὸ τὴ στεριά στὴ Σηστό καὶ πρόσταξε τὰ πλοῖα νὰ πάνε κι αὐτὰ ἐκεῖ γιαλὸ γιαλὸ.** [1.1.12] Αφοῦ ἐφτάσαν, καὶ καθὼς ετοιμάζονταν ν’ ανοιχτοῦν γιὰ ναυμαχία, τοὺς ἐρχονται ἐνίσχυση —έχοντας συγκεντρώσει κι οἱ δυο τοὺς χρήματα— ὁ Θηραμένης με εἴκοσι πλοῖα ἀπὸ τὴ Μακεδονία κι ὁ Θρασύβουλος μ’ ἄλλα εἴκοσι ἀπὸ τὴ Θάσο. [1.1.13] Ὁ Αλκιβιάδης τοὺς παρήγγειλε νὰ κατεβάσουν τὰ μεγάλα πανιά καὶ νὰ τον ἀκολουθήσουν, ἐνῶ ὁ ἴδιος ξεκινούσε γιὰ τὸ Πάριο. Ἐκεῖ συνάχτηκαν συνολικά ογδόντα ἑξὶ πλοῖα, που ἐφυγαν νύχτα κι ἐφτάσαν τὸ ἄλλο μεσημέρι στὴν Προκόννησο. [1.1.14] Τότε ἐμαθάν ὅτι ὁ Μίνδαρος καθὼς κι ὁ Φαρνάβαζος με τὸ πεζικὸ του βρίσκονταν στὴν Κύζικο.

- Εκείνη τη μέρα έμεινε ο στόλος αγκυροβολημένος. Την επομένη, ο Αλκιβιάδης κάλεσε γενική συνέλευση, όπου εξήγησε στα πληρώματα ότι θα χρειαστεί να πολεμήσουν και στο πέλαγος, αλλά και στη στεριά και σε τείχη: «Εμείς», είπε, «δεν έχουμε χρήματα, ενώ στους εχθρούς μας δίνει άφθονα ο Βασιλεύς». [1.1.15] (Την προηγούμενη μέρα είχε συγκεντρώσει ευθύς κοντά του όλα τα πλεούμενα —ακόμη και τα μικρά— μην τύχει και μηνύσει κανένας στον εχθρό τη δύναμη του στόλου του· έβγαλε μάλιστα και προκήρυξη, που όριζε ποινή θανάτου για όποιον πιανόταν να πλέει προς την αντικρινή παραλία.)
- [1.1.16] Έπειτα από τη συνέλευση ετοιμάστηκε για ναυμαχία κι έβαλε πλώρη για την Κύζικο, με δυνατή βροχή. Την ώρα ωστόσο που έφτανε κοντά στην Κύζικο, άνοιξε ο καιρός κι έλαμψε ο ήλιος. Τότε αντίκρισε τον στόλο του Μινδάρου —εξήντα πλοία— που έκανε γυμνάσια μακριά από το λιμάνι· του 'χαν κιόλας αποκόψει την υποχώρηση.
- [1.1.17] Σαν είδαν οι Πελοποννήσιοι τους Αθηναίους με πολύ περισσότερα πλοία από πριν, και μάλιστα κοντά στο λιμάνι, κατέφυγαν στην παραλία και, αραδιάζοντας όλα μαζί τα καράβια, έστησαν μάχη με τους Αθηναίους που έπλεαν καταπάνω τους. [1.1.18] Ο Αλκιβιάδης έκανε κυκλωτική κίνηση με είκοσι πλοία και βγήκε στη στεριά· βλέποντάς το ο Μίνδαρος βγήκε κι αυτός, αλλά σκοτώθηκε πολεμώντας, κι ο στρατός του το 'βαλε στα πόδια. Οι Αθηναίοι αιχμαλώτισαν όλα τα εχθρικά πλοία —εκτός από τα πλοία των Συρακουσίων, που τα 'καψαν οι ίδιοι οι Συρακούσιοι— και τα πήγαν στην Προκόννησο, απ' όπου την άλλη μέρα βάλαν πλώρη για την Κύζικο.

Η επανάσταση του 411 π.Χ.

- Όταν ο στόλος που ήταν στη Σάμο έμαθε τα συμβάντα, καθήρεσε τους ύποπτους για ολιγαρχική συμπάθεια στρατηγούς και εξέλεξε νέους, τον δημοκρατικό **Θρασύβουλο** (φίλο του Αλκιβιάδη, τον οποίο και ανακάλεσε) και τον **Θρασύλο**. Ο **Θρασύβουλος**, ο **Αλκιβιάδης** και ο **Θρασύλος** θα σημειώσουν σημαντικές επιτυχίες τα δύο επόμενα έτη.
- ➔ η αντίδραση της στρατιάς δείχνει ότι η πόλη, μια ανθρώπινη κοινότητα των πολιτών, μπορεί να ανασυσταθεί οπουδήποτε ακόμα και μέσα σε ένα εκστρατευτικό σώμα.

- **Το 410 π.Χ.** Νίκη των Αθηναίων εναντίον των Σπαρτιατών στην πεζο-ναυμαχία της Κυζίκου.
- **Οι Αθηναίοι απορρίπτουν την πρόταση των Σπαρτιατών για ειρήνη**, η οποία προέβλεπε την ανταλλαγή της Δεκέλειας με τα Κύθηρα και την Πύλο και τη διατήρηση του *status quo*. Την ίδια εποχή οι δημοκρατικοί υπό τον Κλεοφώντα αποκαθιστούν την παλιά ριζοσπαστική δημοκρατία.
- **Το 409 π.Χ.** Αρχίζουν ξανά οι εργασίες ανέγερσης του **Ερεχθείου**, δίνοντας τη δυνατότητα σε πολλούς πολίτες να εργαστούν.
- **Ο Αλκιβιάδης ανακτά τη Χαλκηδόνα, το Βυζάντιο και τα στενά του Βοσπόρου.**
- Ο Σοφοκλής παρουσιάζει το έργο *Φιλοκτήτης* και ο Ευριπίδης το έργο *Ορέστης*.
- **Το 408 π.Χ.** (καλοκαίρι) **Ο Αλκιβιάδης γίνεται δεκτός με ενθουσιασμό στην Αθήνα.**
- Ο Λύσανδρος αποβιβάζεται στη Μικρά Ασία.

Χαρακτηριστικά τελικής φάσης:

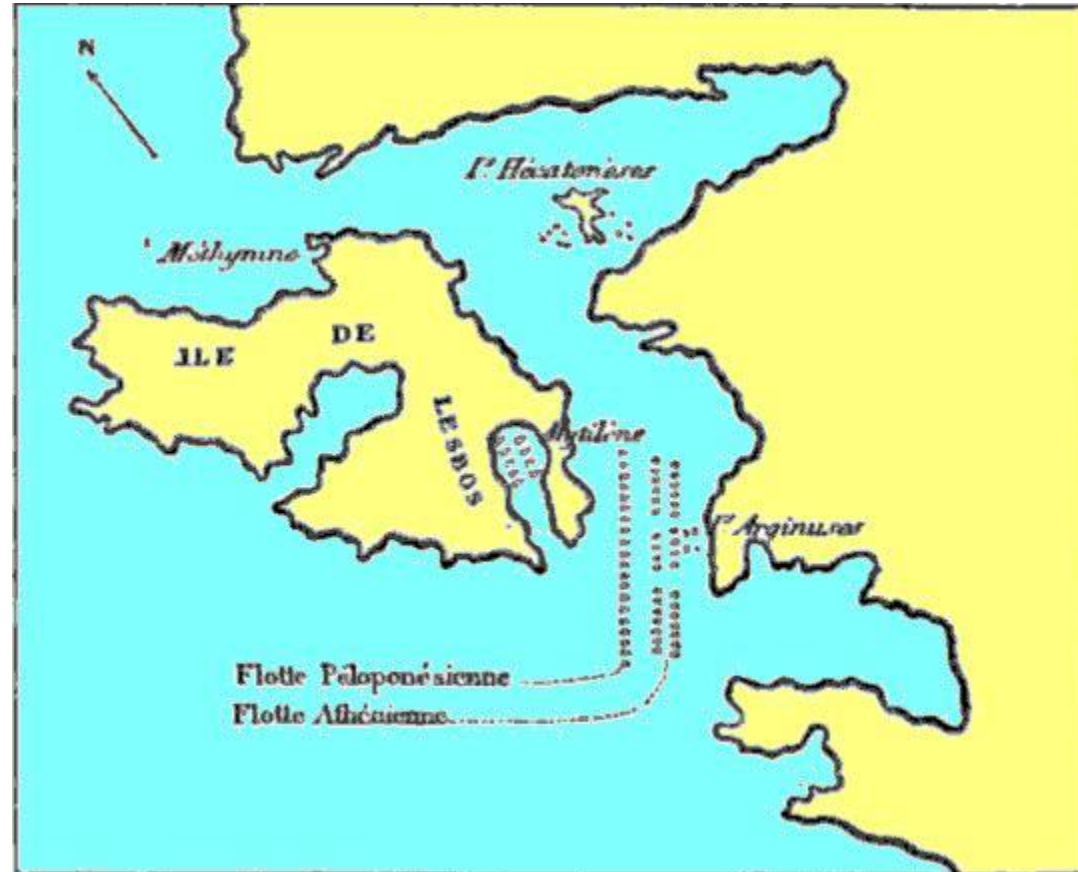
Μια δημοκρατία αποφασιστική →

- ψήφιση νόμου εναντίον όποιου επιχειρούσε να ανατρέψει το καθεστώς
- καθιερώνει τη διωβελία, επίδομα 2 οβολών προς τους φτωχούς
- προσπαθεί να κρατήσει τις κτήσεις της στο Αιγαίο (**συμμαχία Λύσανδρου και Κύρου**)
- από την άνοιξη του 410 π.Χ. **χάρη στον Αλκιβιάδη** οι Αθηναίοι πήραν πίσω κάποιες κτήσεις τους στον Ελλήσποντο και **εισέπρατταν ξανά διόδια από τα διερχόμενα πλοία** → έτσι ο Αλκιβιάδης μπορούσε να επιστρέψει στην Αθήνα, όπου επανεκλέχτηκε στρατηγός με πρόσθετες εξουσίες για να συνεχίσει στο Αιγαίο τις επιχειρήσεις.

Η ναυμαχία των Αργινουσών 406 π.Χ.

- Μετά την ήττα του αθηναϊκού στόλου στο Νότιον της Σάμου το 407 π.Χ. ο Αλκιβιάδης δεν επέστρεψε στην Αθήνα, γιατί φοβήθηκε μήπως κατηγορηθεί ξανά. Αφήνει τη στρατηγία και καταφεύγει στη Φρυγία.
- Ο διάδοχός του Κόνων αποκλείστηκε στη Μυτιλήνη από τον Λύσανδρο.
- Τότε η Αθήνα επιστράτευσε ακόμα και δούλους υποσχόμενη την απελευθέρωσή τους. Ο στόλος έσπευσε σε βοήθεια του Κόνωνα και τελικά πέτυχαν να νικήσουν τους Σπαρτιάτες στα ανοιχτά των Αργινουσών το 406 π.Χ.
- Τη νύχτα ξέσπασε τρικυμία και δεν μπόρεσαν να περισυλλέξουν τα πληρώματα των βυθισμένων πλοίων → οδηγήθηκαν σε δίκη στη Εκκλησία και καταδικάστηκαν σε θάνατο οι υπεύθυνοι.

Η ναυμαχία των Αργινουσών 406 π.Χ.

- **Το 406 π.Χ.** Θάνατος Ευριπίδη και Σοφοκλή.
- **Το 405 π.Χ.** Ο Διονύσιος ο Α΄ γίνεται τύραννος των Συρακουσών.
- **Ήττα των Αθηναίων στους Αιγός Ποταμούς.**
- Ο Αρταξέρξης Β΄, ο Μνήμων, αναγορεύεται Μέγας Βασιλεύς των Περσών (405-358 π.Χ.).
- Ο Αριστοφάνης παρουσιάζει το έργο *Βάτραχοι*.
- **403 π.Χ.** Αποκατάσταση της δημοκρατίας στην Αθήνα από τον **Θρασύβουλο**. Ο Ευκλείδης επώνυμος άρχοντας στην Αθήνα.

Ήττα των Αθηναίων στους Αιγός Ποταμούς (405 π.Χ.)

Το τέλος του πολέμου

Ξενοφώντας → κλίμα φόβου και νευρικότητας κυριαρχούσε στην Αθήνα που θα γίνει εντονότερο, όταν πληροφορηθούν ότι ο Λύσανδρος συνέτριψε τον αθηναϊκό στόλο στην περιοχή **‘Αιγός Ποταμοί’ το 405 π.Χ.**

Στη συνέχεια κατέλαβε το **Βυζάντιο και τη Χαλκηδόνα**, όπου εγκατέστησε φρουρές και τέλος τον Οκτώβρη έφτασε **έξω από τον Πειραιά**. → η **Αθήνα** αντιμετώπιζε πρόβλημα **επισιτισμού** και τα εδάφη της είχαν δηωθεί → **αποδοχή Σπαρτιατικών αξιώσεων: (Μάρτιος 404 π.Χ.)**

- **κατεδάφιση Μακρών Τειχών,**
- **παράδοση στόλου (εκτός από 12 τριήρεις),**
- **προσχώρησης στη Σπαρτιατική συμμαχία και**
- **διάλυση συμμαχίας της Δήλου**

Το νέο πολίτευμα: οι τριάκοντα τύραννοι 404 π.Χ.

- Κάποιος Δρακοντίδης πρότεινε στη συνέλευση να οριστεί μια επιτροπή από 30 μέλη που θα επεξεργαζόταν το νέο πολίτευμα (πολιτεία).
- Για να γίνει δεκτή η πρόταση του παρενέβη προσωπικά ο Λύσανδρος που απείλησε με λύση της ειρήνης.
- Έτσι δημιουργήθηκε μια ομάδα 30 ατόμων, φίλων του Θηραμένη και του Κριτία, για να συντάξουν το νέο πολίτευμα.
- Το νέο πολίτευμα: οι Αθηναίοι καταργούσαν τους μισθούς, περιόρισαν το σώμα των πολιτών σε 3.000, ο κατάλογος των οποίων θα απαρτιζόταν από τους 30.
- Στην πράξη οι 30 ήταν απόλυτοι κύριοι της πόλης και ξεφορτώνονταν όλους στους εναπομείναντες δημοκρατικούς. Το μένος τους ξέσπασε κυρίως στους πλούσιους μετοίκους.

Το νέο πολίτευμα: οι τριάκοντα τύραννοι

- Επίσης εγκατέστησαν **10μελή επιτροπή στον Πειραιά**, γιατί εκεί ο πληθυσμός του ήταν παραδοσιακά προσηλωμένος στη δημοκρατία.
- Οι βιαιότητες τους έφεραν συγκρούσεις μέσα στην ομάδα των 30, θανατώνεται ο **Θηραμένης**, ενώ οι δημοκρατικοί ανασυγκροτήθηκαν γύρω από τον **Θρασύβουλο**, που κατέλαβε το φρούριο της **Φυλής** και αμέσως μετά κυρίευσε τον Πειραιά, όπου οι 10 είχαν χάσει τον έλεγχο.
- Σε μια σύγκρουση **σκοτώθηκε ο Κριτίας**, ενώ οι 30 κατέφυγαν στην Ελευσίνα αφήνοντας τη διοίκηση στα **χέρια των 3000 πολιτών**.
- Μετά από πάλι ανάμεσα σε αυτούς της πόλης (ολιγαρχικούς) και αυτούς του Πειραιά (δημοκρατικούς) θα **επικρατήσουν οι δημοκρατικοί**. Εκτός από τους **30**, τους **10** του Πειραιά και τους **11** που είχαν αστυνομικά καθήκοντα **κανένας άλλος δε θα λογοδοτήσει**.

Το τίμημα του πολέμου

- Το καλοκαίρι του 403 π.Χ. η δημοκρατία είχε αποκατασταθεί στην Αθήνα αλλά η Αθήνα ήταν η μεγάλη ηττημένη, χωρίς τείχη και στόλο, δια της βίας σύμμαχος της αντιπάλου της και με χαμένο το Αιγαίο που τώρα ελεγχόταν από τις φρουρές των Σπαρτιατών.
- Η Σπάρτη είχε ακριβοπληρώσει τη νίκη της: μεγάλες απώλειες οπλιτών, οι ανάγκες την οδήγησαν να παραιτηθεί από την ηθική της που ήταν και η δύναμή της, να δεχτεί τη βοήθεια του βασιλέα και ανοίξει την πόρτα της στη 'φιλοχρηματία'.
- Οι άλλες πόλεις είχαν μεγάλες απώλειες, έζησαν πολλές συγκρούσεις ανάμεσα σε δημοκρατικούς και ολιγαρχικούς, πλούσιους και φτωχούς (συγκρούσεις που θα οξυνθούν στον επόμενο αιώνα).
- Ο Πελοποννησιακός πόλεμος ήταν μια μεγάλη καμπή στην ιστορία των ελληνικών πόλεων της κλασικής εποχής.

Οι Μύριοι

- Το 401 π.Χ. Ο Κύρος ο Νεότερος εκστρατεύει κατά του αδελφού του Αρταξέρξη Β΄, αλλά σκοτώνεται κατά τη διάρκεια της μάχης στα Κούναξα.
- Στο στρατό του Κύρου συμμετείχαν και 13.000 Έλληνες, ανάμεσά τους 700 Σπαρτιάτες. Οι Μύριοι, οι Έλληνες μισθοφόροι με αρχηγούς τον Σπαρτιάτη Κλέαρχο αρχικά και τον Αθηναίο Ξενοφώντα στη συνέχεια, κατόρθωσαν να φτάσουν κοντά στην Τραπεζούντα (400 π.Χ.) χωρίς απώλειες. Το κατόρθωμα αυτό περιγράφει ο ίδιος ο Ξενοφώντας στο έργο του *Κύρου Ανάβασις*.
- Η εμφύλια αυτή σύγκρουση των δύο αδελφών δείχνει στους Σπαρτιάτες και τους άλλους Έλληνες ότι τα θεμέλια της περσικής αυτοκρατορίας είναι σαθρά.